

Ömür Burak Birkan

Maden Mühendisi

burakbirkan@penka.com.tr

• Madenlerde Denetim için Özel Sigortaların Devreye Alınması

Madencilik Sektörü, büyük finansman gerektiren riskli sektörlerin başında gelmektedir ve günümüzde de küresel rekabete açıktır. Türk madencilik sektörü, rekabet etmek zorunda olduğu yabancı madencilik şirketlerine göre de dezavantajlara sahiptir. Bunlardan en önemlisi, zayıf tarafımız olan finansal kaynak yetersizliğidir. Finansal kaynak yetersizliği sebebiyle özellikle küçük ve orta ölçekli işveren tarafından iş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili alınacak tedbirler maalesef yeterli düzeyde olmamaktadır.

Aslında, ülkemizde madencilikte yaşanan iş kazalarının değişik nedenleri içinde belki de en önemlisinin, devletin denetimlerinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bunun sonucu olarak, devletin denetleme sisteminin gözden geçirilmesi, özellikle yer altı kömür madenciliği için yeni bir denetleme sisteminin geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir.

Yürürlükteki 5995 sayılı Kanun'la değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre madenlerde iş güvenliği ile ilgili olarak, hata ve noksanlıkları ruhsat sahibine bildiren "teknik nezaretçi" ile işçi sayısının 15'ten fazla olduğu işletmelerde "daimi nezaretçiler" görev almaktadır. Bunlara ek olarak ruhsat sahibi, işletme müdürü ve koordinatör de iş akışı içinde belli sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu sorumluluk ve denetimler, masanın kimi zaman finansal zorluklar çeken, kimi zaman da karlılık oranını daha da artırmak hedefli işveren tarafından yapılır.

Masanın diğer tarafında oturan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da belirli zamanlarda madenleri iş güvenliği ile üretim açısından denetlemektedirler. Madenlerde iş güvenliği ve işçi sağlığı açısından denetim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca "iş güvenliği uzmanları" veya "OSGB" olarak isimlendirilen Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri tarafından yapılmaktadır.

Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün, Maden Kanunu'nun 29. maddesine göre "işletme projesine aykırı faaliyette bulunulması ve faaliyetlerin can ve mal güvenliği açısından tehlikeli bir durum oluşturduğunun tespit edilmesinde maden üretimine yönelik faaliyetleri durdurma" dışında bir yetkisi

yoktur. Esasen bu yetki MİGEM tarafından zamanında ve doğru kullanıldığı sürece kazaları önleyecek boyuttadır.

Madenlerde, özellikle de yer altı madenlerinde denetimlerin daha yeterli, güvenilir ve düzenli yapılması gerektiği tartışılmaz bir zorunluluktur. Şu anda madencilikle ilgili olarak uygulanmakta olan denetim sistemi içinde yer alan "teknik nezaretçi" ve "iş güvenliği uzmanı" atama ve ücret bakımından işverene bağımlıdır. Ancak bu elemanların yasal olarak devlet adına denetim yaptığı ifade edilmektedir. Maaşları işveren tarafından ödenen ve istenildiğinde işveren tarafından işine son verilebilen bir denetleme elemanının görevini hakkıyla yerine getirme olanağı yoktur!

Son yıllarda üzerinde durulan ve madenlere atanması zorunlu "işçi sağlığı ve güvenliği uzmanlarının" görevini senelerden beri zaten sahanın "teknik nezaretçisi" yürütmektedir. Çözüm, özellikle ufak ve orta ölçekli işverene maddi anlamda daha da külfet yüklemekle olmamalıdır. Çözüm, işverene bağımlı çalışan denetleme elemanlarını artırmak değil, denetlemenin işverenden ayrı, bağımsız bir şekilde yapılmasını sağlamaktan geçmelidir.

Bugüne kadar yaşanmış olaylar, bundan sonra devletten yeterli bir denetleme beklemenin doğru olmadığını göstermiştir. Madenlerin denetlenmesinde uygulanacak yeni sistemde, denetleme elemanlarının işverenle ya da devletle fiziki bir bağlantısı olmamalıdır. Çünkü denetleme elemanının devletle bağlantısı olması durumunda "siyasi", işverenle bağlantısı olması durumunda da "sosyal" baskı altında kalmaktadır. Devlet ve işverenden bağımsız kurulacak bir sistemle madenlerde daha etkin bir denetleme sağlanması olanağı vardır. Yani özel sektörü yine özel sektör ile denetlemeyi başarmamız gerekmektedir.

Peki bahsedilen bu sistemi nasıl kurabiliriz;

1. Madenlerde işveren tarafından devlete ödenen SGK primleri ve masrafları belirli bir oranda indirilmelidir. Böylelikle işverene devlet tarafından bir nevi teşvik sağlanmış olacaktır. İndirilen bu giderlerin karşılığı olarak işverenin, çalışanlarını iş kazası sonucu yaralanma ve ölümünü de içeren özel sağlık ve hayat sigortası yaptırmaması zorunlu kılınmalıdır. Bu şekilde devlet sağlık giderlerinin özel sigorta kapsamında olmasından dolayı bir kazanç elde edecek ya da işverenin devlete ödediği SGK primlerinin bir bölümü, yeni oluşturulacak özel sigorta hesabına aktarılacak ve burada bir fon oluşumu sağlanacaktır.
2. Söz konusu özel sağlık ve hayat sigortası, işveren tarafından zorunlu olarak yaptırılacaktır. Hatta işverenin, bu sigortanın sorumluluk alanını daha da arttırarak işletmeyi de "işveren sorumluluk sigortası" şeklinde sigortalama olanağı bulunacaktır. Devlet yasa çıkartarak, işveren tarafından tüm iş yerinin ve çalışanların özel sigortasını yaptırmaması durumunda faaliyetlere başlamasına ve çalışmasına izin vermeyecektir.
3. Devlet yasalarla, sigorta kapsamında gerçek anlamda ocaklarda denetimi sağlaması için özel sigorta şirketlerine yetki ve sorumluluk verecektir.
4. Böylece maden işletmelerinde işçi sağlığı ve güvenliği yönünden sigorta şirketleri de maddi sorumluluk almış olacak, bu durumda sigorta şirketleri de madenleri denetlemek için kendi denetim sistemini kurmak zorunda kalacaktır. Bu denetim sistemi içinde üretime ve iş güvenliğine yönelik uzman mühendisler yerini alacaktır. Bu arada maden ocağında çalışan teknik nezaretçinin, daimi nezaretçinin ve iş güvenliği uzmanlarının da sigorta şirketi ile işbirliği yapması sağlanacaktır. Hazırlayacakları "Nezaretçi defterleri" bir rapor niteliğini taşıyacak olan bu kişilerin atanması, oda tarifesinde belirtilen maaşları ile sosyal gereksinimleri sigorta şirketince karşılanacaktır. Böylelikle "Teknik Nezaretçinin" ve "İş Güvenliği Uzmanının", işveren ve/veya ruhsat sahibi ile fiziki bağlantısı kesilmiş olacaktır.
5. Sigorta şirketine ait uzman mühendisler ruhsat sahibinin madenini ve madende iş güvenliğini sağlayan teknik elemanları da denetleyecektir. Kısa bir süre içinde sigorta şirketince maden ocakları için denetleme standartları ve kuralları oluşturulacaktır.
6. Maddi çıkarları çakışan sigorta şirketleri ile işveren arasında kurulan kontrol sisteminde, gücün karşısına bir güç koyma ilkesinden yola çıkarak, ruhsat sahibinin karşısına sigorta gücünü koyduğunuzda, tek amaçları denetim hizmeti vererek kazanç sağlamak olan Sigorta şirketlerinin, olası bir kazada ciddi para kayıpları söz

konusu olacaktır. Bu kaybı önlemek için de sigorta şirketleri, yapacakları denetim ve kontrol hizmetlerinde de çok daha dikkatli ve özenli davranacaklardır.

7. Teknik nezaretçinin ve iş güvenliği uzmanının uyarıları, bu uyarılar vasıtasıyla sigorta şirketinin denetlenmesi ve tutacakları raporlar işletme müdüründen işçisine kadar daha düzenli çalışmayı, birbirlerini kontrol etmeyi ve daha dikkatli hareket etmelerini sağlayacaktır.
8. Sigorta şirketince yapılan denetimlerin sonuçları ve ocağın teknik nezaretçisinin raporlarına göre ruhsat sahibi, gerekli önlemleri alması durumunda sorumlu olacak, gerektiğinde sigorta şirketi devletin bilgisi dahilinde işyerini, önlemler alınıncaya kadar durdurma yetkisine sahip olacaktır. Bu arada işveren, çalışanlarının maaşını da ödemek zorunda kalacaktır. Madenlerde kaza halinde, kusur oranına göre özel sigorta firması tarafından, işverenden işçisine kadar maddi ve manevi tazminatlar, tutulan raporlara göre dağıtılmış olacaktır.
9. Böyle bir sistem içinde kurallar doğru konulduğu sürece sorun yaşanmayacaktır.

Bu noktada ABD'deki Birleşik Maden İşçileri Sendikası Başkanı Cecil Roberts'ın "Meclis'in iyi yasalar yazması, şirketlerin bunlara uyması ve bağımsız bir ajansın da bunu kontrol etmesi gerekir" ifadesini hatırlamakta yarar vardır.

Ülkemizde faaliyette bulunan tüm yer altı ve yer üstü maden ocaklarını aynı sistemle denetleme olanağı vardır. Uygulama için sigorta prim ve ödemelerine esas olacak çalışma koşulları ve riskleri göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılacaktır. Bu denetleme sisteminin uygulanması için altyapının çatısı mevcuttur. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile yapılan görüşmelerin ışığı altında; Devlet, işveren, özel sigorta şirketleri, meslek odaları, işçi temsilcileri ve diğer tarafların bir araya gelerek, yapılacak bir çalışmayla uygulamanın yasal düzenlenmesinin hazırlanması mümkün görülmektedir.

Bunlara ek olarak, maden mühendisi meslektaşlarımız için mesleki sorumluluk sigortası şeklinde "Teknik Nezaretçilik Sigortası" oluşturulabilme imkânı da vardır. Böylelikle teknik nezaretçi meslektaşlarımızın da kusurlu buldukları takdirde özel sigorta aracılığı ile kaza ve hasar durumunda, manevi olmasa da en azından belirli oranda maddi güven altında olmaları sağlanabilecektir.

Tüm meslektaşlarımıza ve işçilerimize kazasız bir yaşam dilerim. ■

MineRP

MineRP uzmanlarının sahip olduğu en son teknolojik yazılım araçları, uluslararası madencilik tecrübesi ve sunduğu mühendislik hizmetleri size çok yakın...

MineRP tüm açık/yeraltı madencilik projeleri için ihtiyaçlara en uygun çalışanları, uluslararası standartlarda, son teknoloji araçlarını kullanarak size uygun fiyatlar ile sunar.

- KREDİLENDİRİLEBİLİR FİZİBİLİTE ÇALIŞMALARI
- TEKNİK DEĞERLENDİRMELER / SAHA ÇALIŞMALARI
- MÜHENDİSLİK TASARIM VE MADEN PLANLAMA
- OCAK OPTİMİZASYON VE SÜREÇ İYİLEŞTİRME
- REZERV TAHMİN VE MADEN EKONOMİ DEĞERLENDİRMELERİ

Detaylı bilgi için lütfen bizimle iletişime geçin.

E-posta: info.tr@minerpsolutions.com
Tel: +90 216 468 88 68